

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שפ"ז | פרשת בחוקתאי (בחול בחר) | תשע"ט | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לפתוח בקבוקים ושימורים ביו"ט

א. מלאכת אוכל נפש ומכשיריו. ב. מלאכת אוי"ט שאפשר לעשותה מעיו"ט. ג. מהתורה או מדרבנן. ד. מלאכת אוי"ט הותרה או דחיה. ה. אפשר להגיע לתוצאה בלא מלאכה. ו. מלאכה שהותרה מדין מתוך. ז. מכשירי אוכל נפש. ח. לעשותן בשינוי – פתיחת שימורים ובקבוקים ביו"ט.

א. מלאכת אוכל נפש ומכשיריו

מבואר במגילה (ז) דמלאכה שהיא לצורך אוכל נפש מותרת ביו"ט שנה' (שמות פ"ב פס' טז) 'אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וגו'' וע"כ הבערת אש לצורך בישול ביו"ט שריא, וכן הוא בשו"ע (רס"י תצה).

ועי' בביצה (כח) דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד רבי יהודה מתייר אף מכשירי אוכל נפש מאי טעמא דתנא קמא אמר קרא (שמות פ"ב ה"ט"ה) הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ורבי יהודה כתיב הוא וכתוב לכם לכל צרכיכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי"א לעשותן מערב יו"ט, ע"כ. ועי' בשו"ע (ס"א תקט) פסק כר"י. ועיי"ש בביצה שאמרו שאין משחזין את הסכין במשחות שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן, ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבא לחדדה במשחות. ודעת הרבני רוחם (ח"א מ"ד ל"ע"ד) שה"ה שאר המכשירים אע"פ שמתרים הם אין מורין כן לאחרין. וכן פסק הרמ"א (ס"ט). אלא דעי' בשו"ע (ס"ט) שהשמיט דעת הר"י, וכתב בה"ל (ש"ס ד"ה וה"ה) ע"פ הגר"א דלדעת הרמב"ם אין מורין כן דוקא בסכין שנפגמה, אבל לא בשאר מכשירים, עיי"ש.

ויש לעיין אם ההיתר דמלאכת אוי"ט ומכשיריה ביו"ט הותרו או דחויים הם, ונפ"מ כשבידו לעשות בלא מלאכה או בשינוי האם חייב לעשות כן. כגון אם רצונו להכין תה אם רשאי להכינו בכלי ראשון אע"פ שיש בו משום בשול אף כשיש בידו להכינו בכלי שני או שלשי שאין בו משום בשול.

ב. מלאכת אוי"ט שאפשר לעשותה מעיו"ט

והנה מצינו בתוס' (מגילה ז: ד"ה כאן, ושבת קלו: ד"ה תולין) שנקטו דאע"פ שהתורה התירה מלאכת אוי"ט מ"מ אם אינו מתקלקל אם מכינו מעיו"ט אלא אדרבה הוא עדיף אם מכינו לפני, אסור להכינו ביו"ט, אולם אם הוא מתקלקל אם עושהו מאתמול מותר לעשות ביו"ט, ע"כ. מבואר דס"ל דאוי"ט שאפשר מעיו"ט יש לעשות כן (אלא שמשמע מתוס' (מגילה ס"ט) שלדעתם דוקא אם יש עליו כשעושה מאתמול, ועי' בזה במהרש"א (מגילה ס"ט) בפר"ח (ס"י תצה) ובמחצ"ש (ש"ס ס"ק ב).)

ובדרך זה מצינו ברש"י (ביצה כ"ט. ד"ה אין שונין קמח) שכתב דלמ"ד דאסור לנפות קמח אין שונים קמח ביו"ט היינו כי אפשר לו מאתמול. אולם הר"ן (ביצה ו: ד"ה ואיכא) כתב דדוקא דבר שדרכו לעשותו לימים הרבה צריך לעשותו מאתמול ואם לא עשה עושה ביו"ט בשינוי. והמהר"ל (ה"ל יו"ט ע"מ קסט אות ו-ז) נקט שאסור לעשות אוי"ט שאפשר לעשותו מעיו"ט ולכן אוסר לעשות חלב שקדים ביו"ט. וכן דעת האור זרוע (הל' פסח ס"י רמח).

והשו"ע ריש ס"י תצ"ה לא הביא דעות אלו להלכה ומשמע דלא ס"ל כן. וכן משמע מהגר"א (אות ג) בדעת השו"ע. אלא שבסס"י תקי"ו סעי' ח' הביא דין זה לענין עשיית שאור, והביאור הלכה (רס"י תצה) ביאר דלענין שאור פסק כן כי נעשה לימים הרבה, עיי"ש. והרמ"א (ס"י תצה סעי' א) פסק ע"פ האור זרוע והמהר"ל להחמיר אפילו באוי"ט עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל אם עשאו מערב יו"ט. והט"ז (ס"י תקו ס"ק ב וס"י תק"ה) הוכיח כהרמ"א מרש"י הנ"ל.

ג. מהתורה או מדרבנן

ועייין ברש"י (ש"ס כג: ד"ה אין דין) שמשמע שדין זה הוא מה"ת. וכן דעת תוס' מגילה (ז: ד"ה כאן). וכ"כ הפר"ח (ס"י תצה), הביאור הגר"א (ש"ס על סעי' ג) והשער הציון (ש"ס אות יב) אליבא דרש"י ותוס' הנ"ל. אולם דעת התוס' בשבת (צ"ה. ס"ד"ה והרדה) שדין זה הוא מדרבנן. והר"ן (ש"ס ד"ה תנח) כת' כן אף אליבא דרש"י דהרי לא מפלגינן באוי"ט עצמו בין אפשר בין לא אפשר. וכ"כ הט"ז (ס"י תקי ס"ק ג). וכן נקט הישועות יעקב (ס"י תצה ס"ק ב) שהוא מדרבנן. וכ"כ הגר"ז (ס"י תקי קו"א אות ב) שאסור מד"ס, כדי שלא יניח כל המלאכות ליו"ט ונמצא בטל משמחת יו"ט. וכ"כ המ"ב (ס"ק ז שעה"צ אות ה) ושכן דעת רוב הפוסקים. ועי' במחצ"ש (ש"ס ס"ק ב).

ד. מלאכת אוכל נפש הותרה או דחיה

ולפ"ז י"ל דלעולם מלאכת אוי"ט הותרה דאלי"כ אמאי אי"צ מה"ת לעשות מעיו"ט ע"מ להימנע מעשיית מלאכה ביו"ט. אלא דיש לדחות דשאני התם דאכתי לא רבייה עליה חובת היום וע"כ לא חל עליו חובה מה"ת לעשות המלאכה לפני כן ומה שמצינו חילוק בין אפשר מעיו"ט ללא אפשר לענין מכשירי אוי"ט שאני התם דדרשה היא. תדע דלדעת הרבה ראשונים שבת דחיה מפני פקו"ט ואעפ"כ אף כשבידו למנוע החילול מערי"ש אינו חייב למנוע כמבואר בשו"ע (ס"י רמט) ואף למחמירים שם אינו אלא מדרבנן.

אולם הר"ן (ביצה ט: ד"ה ומיהא) כתב שאע"פ שריבוי בשיעורים אסור בשבת מה"ת וע"כ במקום פקו"ט יש למעט בשיעורים במקום האפשר, היינו כי שבת דחיה היא אצל פקו"ט, לפיכך כל שהעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמחה, אבל יו"ט שאוכל נפש הותר בה דאפי' אפשר מעיו"ט שרי כל שהוא מרבה על העיקר מותר ובלבד שיהא בטורח אחד תוספתו כמחה, ועוד שנראה להם לחכמים שכיון שאמרה תורה אך אשר יאכל לכל נפש לא הוצרכה לשקול ולדקדק שלא יבשל אלא המצטרך אליו בלבד ומשום הכי רבויי בשיעורא כל היכא דלא מפיש בטרחא שרי, ע"כ. נמצא שאוי"ט הותרה ביו"ט והוכיח כן מהא דאפי' אפשר מעיו"ט שרי. וע"כ דלא ס"ל מדחיינתו הנ"ל, וצ"ל דס"ל דכיון שמצינו לענין מכשירי אוי"ט שהתורה חלקה בהם בין אפשר מעיו"ט ללא אפשר מעיו"ט אבל לענין חילוקה בזה ע"כ דהותרה.

וכן הגר"ז (ס"י תקי קו"א ס"ק א) כתב לענין מלאכת בורר דכיון שאפשר לעשותו מבעו"ט יש לעשותה מבעוד יום (כמבואר ברמ"א ש"ס), ומ"מ אם לא יכל לברור מעיו"ט יכול לברור אף לא סמוך לסעודה, ואע"פ שיכול להמתין עד זמן אכילה ויברור אוכל מתוך הפסולת בענין שאפי' בשבת מותר, מלאכת אוי"ט הותרה לגמרי ביו"ט כמ"ש הר"ן, אלא דאם אפשר לעשותה מעיו"ט אסור מדברי סופרים. וקצת ראייה לסברא זו, מדאמרין בגמ' דלמאן דשרי מכשירין מותר לכבות הנר מפני דבר אחר, ולא חלקו בין יש הרבה שמן בנר לאין שם אלא מעט דאפשר לו להמתין עד שיכבה הנר, ע"כ. וכן האבני"ז (אוי"ט ס"י שצג אות ב וס"י תנח) הוכיח מהבורר לאלתר שמלאכת אוי"ט הותרה ביו"ט וא"צ להשתדל באופן דלאו מלאכה. והחת"ס (אוי"ט ס"י פ"ה ד"ה ויש וס"י קמח ד"ה מ"ש) כת' דאוי"ט הותרה דלא מחלקינן בין אפשר לעשותו ובין אי"א מעיו"ט, ע"כ.

ולפ"ז יוצא שמלאכת אוי"ט הותרה והמכין שתיה חמה כגון תה ביו"ט אי"צ להכינו בכלי שני או שלשי ע"מ למנוע מלאכת בישול, וכן כן כיוצא ב"ש. שו"י בפמ"ג (ס"י תצה א"א ס"ק כג) לענין מריטת נוצות ע"י שריה בשני אריות אחת הלשחית, דיש לעיין האם צריך להקפיד ביו"ט לעשותה בכלי שני שאינו מבשל, דמ"ל שמלאכת אוי"ט הותרה ביו"ט וא"צ לחזור לעשות באופן אחר ע"מ להמנע מעשיית מלאכה דומיא דטומאה הותרה בציבור, ע"כ. ומבואר דאע"פ שמליגה חשיבא מלאכה לצורך אוי"ט כמבואר במ"ב (ס"י תקי ס"ק יח), מ"מ מסמפקא ליה להפמ"ג אם יש לעשותה בכלי שני שאינו מבשל. אלא דמ"ל דעד כאן לא מספ"ל אלא כשא"צ במלאכת בישול, אלא בשרייה במים רותחים, אבל במקום שיש צורך בבישול אוי"ט כגון שרצה לשתות תה חם, י"ל דפשיטא שא"צ שינוי וכדו' אלא מכינו בכ"ר אף לכתח'.

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

בעל קורא שטעה בקריאתו כיצד יש לנהוג

א - כתב הטור (אוי"ט ס"י קמ"ב) - כתב בעל המנהיג (עמ' ק"ס) אם טעה הקורא או החזן המקרא אותו, טוב שלא להגיה עליו על שגגותיו ברבים שלא להלבין פניו, דאע"פ שטעה בה יצא ידי קריאה, דאיתא במדרש שאם קרא לאהרן הרן יצא. והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ב מתפלה הל' ו) קרא וטעה אפילו בדקדוק את אחת מחזירין אותו עד שקראנה בדקדוק.

ובהגהות מיימוניות (ש"ס אות ד) איתא על דברי הרמב"ם - כן שמעתי מפי מורי רבינו שאמר בישיבה משמו אמנם שום ראייה לא אמר לנו. ונוכל לומר ראיתו מדגרסינן בירושלמי (מגילה רפ"ה) מנין לתרגום, ר' זעירא בשם רב חננאל ויקראו בספר תורת אלהים וגו', ויקראו בספר זהו מקרא, מפורש זהו תרגום, ושם שכל אלו הטעמים, ויבינו אלו המסורות וכו'. וקבעי והתרגום מעכב וגו' עד אמר ר' יונה אע"ג דתמר אין התרגום מעכב טעה מחזירים אותו ע"כ. וה"ה וכ"ש לדקדוק דילפינן נמי מהאי קרא. ומורי רבינו הסכים על ידי לראיה זו. עכ"ל.

והב"י (ש"ס) אחר שהביא דברי ההגהות מיימוניות כתב - ול"ל להביא ראייה מדגרסינן בירושלמי דמגילה (פ"ב ה"ג) אין מדקדיקין בטעויותיה ומפרש כגון בין יהודים ליהודיים, משמע דוקא במגילה הקילו אבל בס"ת מדקדיקין. ואח"כ מצאתי בהדיא דגרסינן בירושלמי דפרק הקורא את המגילה עומד, ויבינו אלו המסורות וכו'. לתיבה מחזירין אותו אפי' טעה בין אם לואם. ולדינא כתב המחבר (ס"י קמ"ב ס"יא) קרא וטעה אפי' בדקדוק את אחת מחזירין אותו.

וכתב הרמ"א - ודוקא בשינוי שמשתנה על ידי זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בניקוד אין מחזירין אותו אבל גוערין בו. והפר"ח (ס"י קמ"ב ס"ק א) כתב להשיג על הגהת הרמ"א, דבריו נסתרין מהירושלמי, דמבואר שם דאף אם טעה בין אם לואם מחזירין אותו, ודוקא במגילה אין מחזירין אותו כל שאינו משנה המשמעות. וה"ה שאם במקום אברהם קרא אברם, או איפכא, או במקום אברהם קרא הרן ודילג בקריאה, שמחזירין אותו. וכ"כ בב"י דאפי' בטעות שאין המשמעות משתנה מחזירין לקורא. ומיהו בדקדוק טעמים או נקודות דבר שאינו משנה שום משמעות אין מחזירין אותו. ע"כ. וכדבריו פסק בה"ח (ס"י קמ"א ס"ק ב) [ודלא כמ"ס יהודה (ס"י קמ"א ס"ק ח) דהעלה לדינא כמ"ש בהג"ה דאם אין המשמעות משתנה גוערין ואין מחזירין]. וכתב עוד (ש"ס ס"ק ה) דנראה דכל זה כשלא בירך עדיין ברכה אחרונה, או אפילו כשבירך לענין שצריך הקורא לקרוא אותו פסוק עוד הפעם, אבל כשכבר גמרו הקריאה, והוציא ס"ת ולהחזיר ולברך אי"צ. וכמ"ש החיי אדם (הל' ס"ת כלל ל"א ס"ל"א).

אולם המשנ"ב (ס"ק ד) פסק לדינא כדברי הרמ"א. וכתב דה"ה אם חסר אות או הוסיף אות במקום שאין הענין משתנה ע"י זה, כגון שקרא לאהרון הרן בפתח בלא אלף, או למצרים מצרים, אין מחזירין אותו. וצ"ח בש"ש (ד"ד) - א"ר (ס"ק ב) ופר"ח (ש"ס) דזה מקור שלא משתנה ענין, ודלא כחיי אדם (ש"ס). ב - איתא במסכת סופרים (פ"א ו') - ואם קרא ודילג על פסוק ולא קראו, אם קרא עשרה מן הפסוק המדולג בנייחא אינו חוזר, ואם בתוך עשרה הוא יחזור ויקרא עשר כראוי, על שטתן שאין מדלג, זו בחול ובמנחה בשבת ובמנחה של יו"ט, אבל בשבת אם שכח ועבר על פסוק ואח"כ נודע לו חוזר וקורא, אפי' לאחר שהפטיר בנביא והתפלל מוסף מפסיק מיד וקורא, שאין מעמידין תפילת המוסף פעם שניה. עכ"ל בהרי"ט לפנינו.

עוד איתא שם (פכ"א ה"י) - מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה, שאפילו אם דילג פסוק אחד ולא קרא והחזיר את התורה ואמר קדיש, חוזר ופותח ומברך וקורא הוא ושנים אחרים. והובאה ברייתא זו בהגהות מיימוניות (פ"ב מהל' תפילה אות מו). והבאו הדברים ב"י בס"י קל"ז.

וכ"כ לדינא בשו"ע (ס"י קל"ז ס"י) - אם דילג פסוק אחד ולא קרא, אם הוא במנחה בשבת או בשני וחמישי וקרא עשרה פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר, ואם לאו חוזר. אבל בשבת אפילו דילג פסוק אחד חוזר וקורא, ואפילו אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפילו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא. ע"כ. וחזר על דבריו אלו בס"י רפ"ב ס"ז.

ה. אפשר להגיע לתוצאה בלא מלאכה

אלא דאכתי יש לעיני בזה ע"פ הא דשנינו **בניצה** (כב - כג.) אמר שמואל מותר ביו"ט לעשן פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם, דשווה לכל נפש הוא, ואמר רבא דאף על גבי גחלת מותר מידי דהוה אבשרא אגומרי, ע"כ. **ופרשי** (ד"ה רבא) דאף ע"ג גחלת מותר, ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא - מידי דהוה אבשרא אגומרי, דאיכא כל הני, ושרי, ע"כ. ובדרך זה פירש **הרמב"ן** (מלחמות ביצה ג. ס"ד"ה הובת) וכתב דשרי אע"פ שאין זה צורך אוי"ט ממש שהרי אפשר לצלות בלא כבוי (ע"י שצולה על רשת המפסיקה בין הגחלי ס לבשר) ואדרבה המובחר שבצלי אינו על הגחלים ממש אלא קרוב להם שלא על גבי גחלת, כי אין מדקדקים בדבר לומר אפשר לצלות בענין אחר אלא באיזה ענין שמזדמן או שהוא רוצה בו היתירו משום שמחת יו"ט, ע"כ. ומבואר בדכתי"ג שרי אלא דהוא משום שהיתירו מחמת שמחת יו"ט. וכן הביא **הב"ח** (סי' תקי אות ב). **והג"ח** (סי' ע"ה) להוכיח דלא מטעם שמחת יו"ט דוקא היתירו, ע"י **שיע"י** (שם) **ובשו"א ומשיב** (תני ח"ב סי' טו ותלי ח"א סי' תלג ד"ה והנה בישורי).

וזה דלא **כהר"ן** (ג. ב. ברוי"ף ד"ה ע"ג גחלת) שהביא דברי רש"י הנ"ל, וכתב עליו "אבל הר"ן"ף סובר דבבשרא אגומרי ליכא כבוי שהוא גורס בסמוך התם ליכא כבוי ולדבריו הכי קאמר **אע"פ שאין זה צורך אוי"ט ממש שהיה אפשר לצלות סמוך לגחלים ולא על גבן**, מ"מ מותר לפי שאין כאן כבוי שסופו מבעיר וכיון שכבוי אין כאן הבערה אין כאן, ע"כ.

וע"י **במ"א** (סי' תקד ס"ק ט) שהביא דברי הר"ן, והוכיח **שהשו"ע** (סי' תקד ס"ד ע"ד) ס"ל כרש"י דלעולם בשרא אגומרא כבוי גמור הוא ושרי משום דח' שיש א"י"א בע"א דרוצה לאכול כן וכיוצא בזה איתא ב"י"ד סי' ס"ט ס"י"ד לענין דשיל"מ, ע"כ. ומבואר דלדעת הר"ן כל שאפשר בלא עשיית מלאכה אין הדבר בכלל אוי"ט (ושאני בשרא אגומרי דאין בה משום מלאכה).

אלא שלכאורה צ"ע על דברי הר"ן הנ"ל שהרי הכא משמע דס"ל להלכה כסברת הר"ן"ף שהרי הביא דבריו בלשון "אבל" וכבר כתב **הב"י** (ח"ו"מ סי' רה ד"ה ומי"ש לא שט) **והפ"ש** (ח"ו"מ סי' רז ס"ד) דכתי"ג משמע שכן עיקר. וא"כ צ"ע על משי"כ לעיל דאוי"ט הותרה היא והכא משמע שדחיה היא שהרי היכן שאפשר בלא מלאכה יש לעשות כן.

וצריך לחלק בין כבוי לשאר מלאכות, וכסברא זו מצינו **ברא"ש** (ביצה פ"ב סי' יט) לענין איסור כבוי שאם א"א באופן אחר כגון שמקדיח בתבשיל מותר לכבות. וב"א **הגר"ז** (סי' תצה קו"א ס"ד) שכל שאפשר שלא להזדקק למלאכה חשיב למכשירים, אבל כשא"א באופן אחר חשיב צורך אצל נפש ממש. וי"ל דדוקא לענין כבוי שאלו דכבוי דמי יותר למכשירים כמבואר **במ"א** (סי' תקד ס"ק ג) **ובמ"ב** (סי' ו). וכ"כ **הגר"ש זצ"ל** (שש"כ פ"י"ג הגה ב).

וע"פ כבר מבואר **במ"א** (שם) שמהשו"ע מוכח דלא קיי"ל כהר"ן. ולפי"ז היכן שאפשר להמנע מהמלאכה אינו חייב לעשות כן. ולפי"ז יוצא דאם יש צורך אוי"ט למעט במלאכה, אלא דיש לדחות דהכא מיירי במקום דדרך השני אינו הנאותו ממש, משא"כ במקום שאין נפ"מ בדבר. אולם לפי משי"כ הגר"ז ודעמייה לעיל נראה דבכל גוונא הותרה.

ו. מלאכה שהותרה מדין מתוך

וע"י **בט"ז** (סי' תקיא ס"ק א) שכתב לענין מלאכת הוצאה ביו"ט שמהטור משמע דמפתח של כלים שאין בהם צורך אוי"ט אלא דמתיירא שלא יגנובו אסור להוליד עמו וכן הוא במהר"ל וכן פסק המהר"ל. ואע"ג דכבר הורה זקן הרמ"א להקל בזה כל בעל נפש יחמיר לעצמו א"כ צריך קצת לאוכל נפש בו ביום אבל משום חשש גניבה לא, בפרט במקום שיוכל לתת המפתח למי שהוא נאמן לו בביתו דאז אסור לדברי הכל, ע"כ. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ד). מבואר דהוצאה שהותרה מדין מתוך אינה בכלל הותרה הלא דחיה דהרי אם בידו לתת לאחרים להמנע מהוצאה צריך לעשות כן לדברי הכל.

אלא עד כאן לא אמרינן כן אלא בגוונא שאין ההוצאה לצורך גוף הדבר כגון במקום שמוציא מפתח ע"מ שלא לדאוג, אבל אם ההוצאה גופא יש צורך אע"פ שאינה צורך אוי"ט ממש לא מצינו שיש להמנע ממנה. וכן מוכח מהא בתל"מ **במ"א** (סי' ק) בשם המהר"ל דקטן מותר להוציא אפי' לטייל. ופירש **המחצה"ש** (שם) דאפי' לטייל הוי שמחת יו"ט ומיקרי צורך היום. אלא דברא"ש משמע דוקא אם לא יוציא הקטן יבכה הקטן ויצטער ע"י"ז האב כה"ג מותר, והישי"ש הוסיף דאפי' אם ניחא הקטן אצל אמו לא יבכה והיה ניח' לקטן מ"מ אם יש לאב געגועים על בנו ושמח האב בהיותו עמו ג"כ מותר, ע"כ. וכן פסק **המ"ב** (סי' ק). ומבואר שאע"פ שבידו להשאיר את בנו אצל אמו כיון ששמח האב בהיותו עמו ג"כ מותר.

ז. מכשירי אוכל נפש

וכל זה לענין מלאכת אוי"ט, אבל לענין מכשירים אוי"ט נראה שדחויים הם, שהרי הר"ן הוכיח שמלאכת אוי"ט הותרה כי לא חייבים מה"ת להכינה מעו"ט, נשמע למכשירי אוי"ט דקיי"ל דדוקא מכשירים שלא יכל להכינם מעו"ט מותר להכינם ביו"ט, וא"כ ע"כ דחויים הם מפני אוי"ט. וש"מ ש"כ **החת"ס** (או"ח סי' פה ד"ה ויש) **והאבנ"ז** (או"ח סי' תט אות א). ולפי"ז בגוונא שיוכל להמנע מעשיית מלאכת מכשירי אוי"ט עליו לעשות כן.

ח. לעשותן כשינוי - פתיחת שימורים ובקבוקים ביו"ט

מצינו **ברא"ש בתשובה** (ככל פ"ה א) דאע"פ שאסור בשבת לעשות פתח בכלי כגון חבית ואסור לשרו א"כ הוא כלי רעועה (וכן הוא בס"מ ש"י"ד אלא שיש ראשונים יש שהקילו משום בנין וסתירה בכלים). מ"מ ביו"ט חשיב דבר זה כמכשירי אוי"ט דתלי באם יכל לעשותן מעו"ט דאסור ואם לאו מותר. וכן פסקו **השו"ע** (סי' תקט ס"ד), **המ"א** (סי' ק) ו**המ"ב** (סי' ק). ונ"מ לפתיחת קופסאות שימורים ובקבוקים שלענין שבת נח' הפוסקים באלו שאין דעתם להשתמש בהם לאחר שירוקן את תכולתן האם דינם ככלי רעוע שאין בו איסור או שדינם ככלי גמור ואסור לפותחן בשבת, דביו"ט מותר לפותחן לכו"ע אם לא יכל לפותחן מערב יו"ט.

וראיתי **באג"מ** (או"ח ח"א סי' קב ע"ג) שפסק שמותר לפתוח קופסאות שימורים ביו"ט אפילו אלו שיש משתמשין בהם אחר שלוקחין האוכלין לדברים אחרים, עכ"פ אם לא היה אפשר לו מעו"ט, ואף מורין כן לרבים, מפני שלפי כמה ראשונים אין איסור סתירה בכלים אלא בקרקע ולשיטתם מותר לפתחם אף בשבת ובענין יו"ט יש להקל בזה. [ועיי"ש שאם יפתח הקופסה מעו"ט האוכל יתקלקל יש להתיר אף להורות לרבים אף באופן שאסור בשבת דמסתבר בפשיטות שהא שכתב הרמ"א שאין מורין כן לרבים הוא רק בדברים שבעצם יכולין לעשות מעו"ט רק משום שנשבר ביום טוב הוצרכו לעשות ביום טוב ע"י"ז אמר שאין מורין זה לרבים שלא יבואו לתקן ג"כ בנשבר מעו"ט, עיי"ש].

אולם דעת **הגר"ש שליט"א** (חוט שני יו"ט פ"ג סי' ב) דאם מותר מן הדיון לפתח ביו"ט אף אין מורין כן לרבים. ו**הגר"ש זצ"ל** (שש"כ פ"י"ג הגה ד) נקט שהואיל ואפשר לפתחם בדרך קלקול לא מסתבר בדרך תיקון ועשיית כלי (לפי האוסרים לפותחם בשבת). אלא דצ"ע דאע"פ שמכשירי אוי"ט דחויים הם, מ"מ לא מצינו בפוסקים שלתחלה יש לעשות המכשירים בשינוי וכדו' ע"מ למעט בעשיית מלאכה, וע"כ היינו טעמא כי אמרינן דחיה לענין זה שאם בידו לעשות ללא מלאכה כלל עליו לעשות כן כי סוף סוף לא נזדקק לאותה מלאכה, אבל במקום שהוא נצרך למלאכה עצמה לא חייב לעשותה בשינוי כי סוף סוף נצרך לאותה מלאכה. ולפי"ז מסתבר כהאג"מ דהרי אף הא דאין מורין כן אינו לכו"ע כמבואר לעיל אות א.

מסקנא דדינא

העולה לדינא, א' מלאכת אוכל נפש הותרה ביום טוב, ועל כן אינו צריך למעט במלאכה לצורך זה, כגון הרוצה להכין שתייה חמה, תה וכדו', אף אם יכול להכינה בכלי שני או שלישי רשאי להכינה בכלי ראשון. ב' מכשירי אוי"ט שלא יכל לעשותן מערב יו"ט. אע"פ שלפעמים מותרים הם, מ"מ לא הותרו אלא כשזקוק למלאכה, אבל אם בידו להגיע לתוצאה ללא מלאכה לא הותרו. ומ"מ אינו צריך להשתדל לעשותה בשינוי, ועל כן מי שלא יכל לפתוח קופסאות שימורים או בקבוקים מערב יו"ט רשאי לפתחם ביו"ט כדרכם.

וכתב **העולת שבת** (סי' רפ"ב אות ו) דמשמע דאם לא דיכל פסוק שלם א"צ לחזור. והיינו דוקא אם כבר גמר מלקרות, אבל אם עדין הסי'ת לפניו יש לחזור ולקרות הפסוק ההוא.

אולם המג"א (סי' רפ"ב ס"ק י"ב) כתב דה"ה אין דיכל תיבה א' אלא שדובר בהווה. וכ"כ **המשו"ב** (שם ס"ק ל"ה וסי' קל"ז ס"ק ח) **והכה"ח** (סי' ע"א וסי' קל"ז ס"ק ז).

וכתב **המג"א** (סי' קל"ז ס"ק ה) דמשמע דכשחזר וקורא הג' פסוקים צריך לברך. וכ"כ לדינא **המשנ"ב** (שם ס"ק טו וסי' רפ"ב ס"ק ל"ו) **והכה"ח** (שם ס"ק ח' וסי' רפ"ב ס"ק ע"ב) דצריך לברך לפניו ולאחריה.

ג - והנה לענין מ"ש המחבר (בסי' קמ"ב ס"א) דאם קרא וטעה בדקדוק אפי' אות אחת מחזירין אותו. [וכתב שם הרמ"א דהיינו היכא דמשתנה הענין ע"י זה].

כתב **המשנ"ב** (סי' ב') דהיינו בין כשהוא עומד עדין בפסוק זה ובין שכבר גמר הפרשה, ואפילו ברך לאחריה נמי העולה אחרייו חזר לאותו פסוק וקורא ממנו ולהלן עד סוף הפרשה ועוד שלשה פסוקים מפרשה שאחריה.

וכתב **הבה"ל** (בסי' קמ"ב ד"ה מחזירין) דלפי"ז אם כבר גמרו הקריאה וזכרו שטעו בתבה שהענין משתנה על ידו זה, לדעת השלחן ערוך צריך לחזור ולקרות פסוק זה ועוד שני פסוקים עמו וברכה לפניו ולאחריה, כמו בדלג פסוק או תבה בסימן רפ"ב (סי' ו).

ובחי"ט (שם) כתב דלענין ברכה סמכין על הפוסקים דסוברין דאפילו משתנה הענין אין צריך לחזור בדעיבד עינין שם, ואף דבאמת לא ברירה דבר זה, דהטור או שארי המקלין יסברו דאפילו בנשתנה הענין אין צריך לחזור (ע"י במפרשי השו"ע), מכל מקום למעשה יש לנהוג כוותה, דבלאו הכי לא ברירה דבר זה דלדעת הרמב"ם (תפילה פ"ב) שפסק דמחזירין יסבר דאפי' גמר כל הקריאה יצטרך לחזור, דלמא כוונתו בדשעה שפוסק באלו הפסוקים יחזור אבל לא דאינו יוצא אפ"ל בדעיבד, ואף דהתרה"ד (סי' קפ"א) כתב דמשמע קצת דאינו יוצא, לא משום זה נסמך לחזור ולברך.

ד - והנה במחבר (סי' קל"ז ס"ג וסי' רפ"ב ס"ז) סתם דהיכא דיכלג אפי' הפסוק והתפלה מוסף חזר וקורא, ולא ביאר עד מתי יכול להשלים פסוקים אלו.

וביו"ט אומץ (סי' י"ב ס"ק ה) כתב החיד"ו דמ"ש מוסכת פסוקים דאע"פ שהתפלה מוסף חזר וקורא, נראה דאם לא נזכרו בהיותם בבה"כ"ן רק אחר שהלכו לבתיכם, וכ"ש אם לא נזכרו עד שעה שהלכו למנחה, כבר עבר הזמן ולא יחזור עוד.

אבל **בכה"ח** בסי' קמ"ב הביא משמיה דהאחרונים שהורו לתקן הפס' שטעה בו בתפילת מנחה. **ועובד הוה** שטעה הבעל קורא בדקדוק תיבה באופן שמתנה ע"י זה הענין, ושאלו **לגרי"א בנצל שליט"א** אחר השבת מן הדיון והורה דאף בשבטת הקריאה היה צריך לחזור הבעל קורא על כך, מ"מ השתא ליכא למעבד מידי. ואפשר טעם דבריו משום דברי החיד"ו הנזכרים. אולם **הגר"י גנס שליט"א** הורה דיחזור הבעל קורא בשבת הבאה על הפס' שטעה בו עם עוד שני פסוקים.

פניני מופר פניני ל"ג בעומר

יום ל"ג בעומר הוא יום ההילולה של התנא רבי שמעון בן יוחאי, יום שנהגו להרבות בו בשמחה. וידועים דברי **החת"ס** (יו"ט סי' רלג) שתמה כיצד אפשר לקבוע יום מיוחד לשמחה כשלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום. והביאו **הפתי"ש** (יו"ט סי' רמ ס"ק ד).

ובשדי חמד (ח"ה מעי א"י אות ו) כתב בשם **השם אריה** (סי' טז) דהביא דברי **החת"ס**, וכתב "אבל אנכי יגעתי ומצאתי טעם נכון למנהג זה שמרבים בשמחה על קבר הצדיק רשב"י ביום ל"ג בעומר וזה הוא, הנה ידוע מ"ש בשבת דף ל"ג בעומר מהמלכות על רשב"י שיהרג, ולכן יושב במערה י"ב שנים עד דמית קיסר ובטלה הגזרה, ואמר הואיל ואתרחיש לי ניסא איזל ואיתקן מלתא עיי"ש, הרי שנעשה לו נס שניצל מחרב מלכות... ולכן ליכר הנס שניצל רשב"י מחרב רעה ולא נהרג בידי אדם קבעו יום מיתתו ליום שמחה שמת מיתה בידי שמים ולא בידי אדם, ולכן בחרו ביום זה הוא יום המיתה שמת כדרך כל הארץ ולא נהרג בידי אדם, ועשו יום זה יום משה ושמחה על הנס שנעשה לו, וזהו יום ה' מחרב מלכות והארץ ימים ושנים אחר הגזרה עד שמת בידי שמים".

וע"י **בערוה"ש** (סי' תצ"ג ס"ה) שביום ל"ג בעומר יצא רשב"י מהמערה וניצל מהקיסר, ולפי"ז יובן יותר שעושים השמחה דוקא ביום זה.

ואולם פשוט על היום, הוא מה שמובא בספרים שביום זה פסקו תלמידי ר"ע מלמות. וכ"כ **המאורי** (בבמות ס, ב) 'וקבלה בידי הגאונים ז"ל שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה (של תלמידי ר"ע) ומתוך כך נוהגין שלא להתענות בו...'

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל. *6761 * יש לחפש 1-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

העלון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר לפל' 052-767-0508

© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM

